

Bordás István

Természet és hagyomány Égerházy László művészetében

Égerházy László 1965-ben született Debrecenben. Hajdúhadházon nőtt fel székely származású kétkézi munkával foglalkozó szülők gyermekeként. 1984-ben érettségizett a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumában. Gyermekkorától vonzódik a művészeti alkotó munkához, korán elkezdett faragni és verseket írni. 1985 óta Erdőbényén él, ahová elsősorban a táj szépsége és a természet közelsége vonzotta. Kezdetben egy kádárüzemben segédmunkásként kereste kenyerét. Elmondása szerint 1987-ben faragta első jelentősebb faszobrát. Innentől tekinti magát művésznek.

Autodidakta, soha nem járt semmilyen művészképzőbe, nem tartja magát egyetlen irányzat képviselőjének sem, nem tagja művészeti társaságoknak. 1993-tól állít ki rendszeresen az ország minden területén. Nagy, átfogó kiállításainak helyszínei: Sárospatak, Sátoraljaújhely, Miskolc, Debrecen, Hajdúhadház, Budapest, Siófok, Bodrogszerdahely. Számos település utcáit díszítik köztéri alkotásai. 1998-ban a Zempléni Nyári Tárlaton elnyerte Sátoraljaújhely Város Díját. Az idei Wass Albert-pályázat díjnyertese. A fafaragás mellett folyamatosan versel. Egyéni hangvételű lírai alkotásait tartalmazó Méhhalálkönyv című kötetét a sátoraljaújhelyi Kazinczy Ferenc Társaság adta ki 2007-ben. E kötetből válogattuk a róla szóló cikket követő verseket.

Égerházy Lászlót gyűjtői, értékelői az egyik legeredetibb „hangú” magyar faszobrásznak tartják.

*

A művészeti elemzők gyakran boncolgatják, hogy mit gondolhat a művész az őt körülvevő világról. Hosszú értekezéseket lehet olvasni a társadalmi beágyazottságról, vagy épp annak hiányáról, a lázadásról. A mondanivaló és a közönség viszonya szintén kedvenc témája ezeknek az írásoknak. De olvashatunk logikus eszme-futtatásokat arról is, hogy az anyag, a technika milyen módon és mennyiben befolyásolja a munkásságot. Miért választja a művész az adott kifejezés-módot, milyen viszonyban van a festéssel, a papírral, a kővel, a fával, a szóval?

Hasznos, tanulságos és szép értékelések ezek. Sokat lehet belőlük tanulni a művészetről mint a körülöttünk lüktető világ egyik fontos eleméről. Mit tehetünk azonban, ha a formai jegyeknél sokkal mélyebbre kívánunk ásni? Ha nem a kifejezésformák kategorizálása, osztályba sorolása izgat bennünket igazán, s nem a körülmények tisztázása az elsődleges szándékunk. Ha valaki arra kíváncsi, mitől lesz egylényegű a művész a művével? Mi hajtja nap mint nap arra, hogy ecsetet, ceruzát, vésőt ragadjon, hangsorokat álmodjon? Ha ezt az utat választjuk a művek megértéséhez, nehezebb dolgunk van. Hosszabb, ka-

nyargósabb ösvényeket kell bejárnunk, míg eljutunk a lényeg egy-egy pici „kövecskéjéhez”.

Érdemes elszakadnunk a művészeti ágak vagy a művészeti esztétika által létrehozott irányzatok – elmékedésünket behatároló és egyben támaszt adó – korlátaitól. Ha ezt a lehetőséget választjuk gondolkodásunkban, hasznos olyan alkotót keresnünk, aki a lényegét mind stílusában, mind eszközeiben különböző módokon próbálja kifejezni. Azt sem árt figyelembe vennünk, hogy az eredendő gondolat nem csupán a művész és a kifejezőmódjából adódó kölcsönhatásból születik, hanem több együttműködő eszköz, alkotó, hagyomány, valóságkelem együttes világa jelenik meg a kifejezett művészi objektumban.

Égerházy László a szűkebb és tágabb környezete számára elsősorban fafaragó művész. Kevesen tudják, hogy a költészet területén is maradandót alkotott. Mind szobrászati alkotásaiban, mind pedig lírájában különleges, ugyanakkor sokak számára kedves világot teremt. Különleges abban a tekintetben, hogy szobrászművészként a fafaragás olyan megoldásait választotta, amely egyszerre képviseli a gondolat szabadságát és az ősi formákhoz való ragaszkodást. Elszakad minden olyan közvélekedésbeli és művészettörténeti sztereotípiától, amely a fával való munkálkodást a népi alkotóművészet kategóriájába kényszeríti be. Hasonló „formabontást” érzékelhetünk költői munkásságában is. Versei mind nyelvezetükben és formai jegyeikben, mind pedig gondolataikban egyszerre képviselnek természetközelséget és alázatos emelkedettséget. Egyszerre kelthetik olvasójukban az ősi sámánénekek érzetét, azzal a világfelfogással, amelyben a természet és az ember egysége még megbonthatatlan örök attribútum.

Mi lehet a lényeg abban a sokszínű, mégis egységes világban, amelyet Égerházy László művészetében létrehoz – legyen az tárgyi letét vagy szavakban megnyilvánuló gondolat? Ha a legmeghatározóbb alkotó elemeit keressük e munkáknak, alapvető kérdésként vetődik fel: szobrai, versei nagy szakértelemmel létrehozott kemény, kétkezi-gondolati munkájának eredményei csupán? Ha ez így lenne, egyszerűen lefordíthatóak lennének, az általa elképzelt gondolati tér elemeiként. Egyszerűen dekódolhatóak lennének a látványban, a szavak összhangjában rejlő mondanivalóra. Ha azonban többre vágyunk és a művészhez akarunk közelebb kerülni, újra kérdések sorát kell megfogalmaznunk. Választ tud-e adni a művész arra, hogy egy-egy munkájában mi az alkotás lényege: a fa adta textúra és anyagszerűség, vagy az asszonya iránt érzett szerelme? Meg tudja-e mondani a költő, hogy a szavak játéka, a természet által sugallt gondolatok sokszínűsége izgatja-e igazán írás közben, vagy a fák, a virágok iránt táplált ősi szeretete? Aligha! „Tudod – mondta egyszer egy szobra előtt megállva – különösen szerelmes voltam az asszonyomba, amikor ezt a fát csináltam.”

Égerházy László művei kapcsán sokkal inkább jut a nyitott szívű ember eszébe a szakralitás, mint bármilyen más művészeti esztétikai fogalom-együttes. Óhatatlan a sámán párhuzam gondolata. A sámánok a közösség szellemi vezetői. Éppen azok, akik valamely természetfeletti képességükkel kitűntek a többiek közül. Képesek falra festeni, fába faragni, elénekelni, eltáncolni mindazt, ami a közösségnek a legfontosabb, amit a közösség tagjai a világról a lényegnek éreznek. Itt elsősorban az érzésen és nem a megértésen van a hangsúly. A sámánok által létrehozott szellemi aurából nem az ábrázolást várja a közösség, hanem a lényegét, az útmutatást. A jóslások beteljesülését nem a jóslat valóságos alapja adja, hanem a beteljesülésben való hit. Ha az alakok elnagyoltak és

stilizáltak is, mindenki tudja, hogy „kiket” ábrázolnak. Ha a ritmus lüktetéséből, a dallam hullámvázából nem is lehet kivenni a szöveget, mindenki tudja, milyen emberi érzések szólalnak meg a zenében.

Könnyű lenne azt az analógiát választani, hogy a ma művészei a ma sámánjai is egyben. Ez az analógia még könnyebben menne Égerházy László esetében, hiszen szellemi és anyagi formavilágában gyakran használ olyan eszközöket, amelyeket könnyű azonosítani a magyar nép – vagy más keleti pusztai népek – ősi kifejezőmódjaival. A használt motívumok régmúlt időbe visznek vissza, amelyek legendáriuma – történeti bizonyítékaiban vagy elképzelt elmeiben – hozzátartozik a magyar nemzet énképéhez. Ha tehát párhuzamot vonnánk művészünk és a sámánok között, valószínűleg nem sokat tévednénk. De aki ismeri ezt a művészetet és Égerházy László versben kimondott, beszélgetések során közzétett gondolatait, tudhatja, hogy Égerházy elsősorban nem közvetítőnek tekint magát. Nem az isteni igazság felmutatóját látja saját munkásságában. Nem ősi papnak, aki elvezeti közösségét az eredendő alapigazságok világába, és iránymutatást ad az élet helyes megéléséhez. Égerházy művészetével sokkalta inkább kutató elme, az „isten” kereső ember. Emóciói, kétkedései, munkája nem a megállapodott igazság, hanem út a lényeg felé. Ez a lényeg azonban nem csupán egy sajátos emberi ős-attribútum. Gondolatban lélek és az anyag – a fa, a föld, a nyelvi kifejezőeszköz – alapvető közös eredendője ugyanaz. Az emberi álmok, az érzések és az anyag, az élő organizmus ugyanannak a természetnek a közös őselemei. Az általa használt kifejező eszközök a mű befejezése után is alakulnak, hiszen élő szervezetek. A nyelv elemei, a fa anyaga folyamatosan alakul: átértelmeződik, fejlődik, pusztul, nemesedik, reped. Mindeközben az örök lényeg ugyanaz marad. Ez viszi a művészt közelebb azon az úton, amelynek állomásait – reményei szerint – a művészetét értékelő, élvező ember is megérzi, meglátja. Több ez művészi programnál; életvitel, eszme és egyszerű napi lét. Vallja: alázat, egyszerűség és munka segít mindenkit – akár művész akár nem – az ősi „isten” keresésében, annak az egylényegű „ősatyának” a felkutatásában, amely minden formalizált „isten” előképe és minden földi élet spirituális értelme.

